

Michel Onfray
YOLCULUĞA ÖVGÜ
Coğrafyanın Poetikası

Çeviren: **Murat Erşen**

YOLCULUĞA ÖVGÜ & Coğrafyanın Poetikası
Michel Onfray

Özgün Künye

THÉORIE DU VOYAGE & Poétique de la géographie
Copyright © La Librairie Générale Française, 2007

© Redingot Kitap, 2017

Türkçe Çeviri © Murat Erşen, 2017

Yayına Hazırlayan: Ahmet Yurtkul
Yayın Danışmanı: Murat Saraçoğlu
Kapak Tasarım: Studio Geray Gençer
İç Tasarım: Adem Şenel

1.Baskı, Haziran 2017, İstanbul

ISBN: 978-605-67271-3-9

Sertifika No: 33371

Bu kitabın Türkçe yayın hakları, Kalem Telif Hakları Ajansı ve 2 Seas Literary Ajansı aracılığıyla La Librairie Générale Française'den alınmıştır.
Yayıncının izni olmaksızın alıntı yapılamaz ve çoğaltılamaz.

Redingot Kitap, Ekim Film Prodüksiyon San. ve Tic. Ltd. Şti.'nin tescilli markasıdır.

Baskı ve Cilt: Berdan Matbaası
Davutpaşa Cad. Güven İş Merkezi
C Blok. No: 215/216 Topkapı/ İstanbul
Tel: 0 212 613 1112 Sertifika No: 12491

redingot

Kuloğlu Mah. Gazeteci Erol Dernek Sok. No:17/8
Beyoğlu/ İstanbul Tel: 0 212 403 12 77
www.redingotkitap.com / info@redingotkitap.com

İÇİNDEKİLER

BAŞLANGIÇ.....	7
Yolculuğu istemek	9
ÖNCESİ.....	17
Bir varış noktası seçmek.....	19
Arzusunu artırmak	24
İKİSİ-ARASINDA I.....	33
İkisi arasında ikamet etmek	35
ESNASINDA	41
Dostluğu gerçekleştirmek.....	43
Belleğe tuzak kurmak	48
Bir masumiyet icat etmek.....	53
Öznelliğiyle karşılaşmak.....	73
İKİSİ-ARASINDA II.....	83
Yeniden bir yer bulmak	85
SONRA	97
Bir versiyonu billurlaştırmak	99
Dünyayı söylemek.....	105
BİTİŞ	113
Bir devam tasarlamak	115

BAŞLANGIÇ

Yolculuğu istemek

Başlangıçta, seyahat etmeye dair her jestten, her teşebbüsten, düşünülüp taşınılmış her istekten önce, beden, güneşin ısırdığı metaller misali işler. Elementler kadar belirgin hareket eder, esner, gerilir, gevşer ve hacmini değiştirir. Her soykütük, amniyotik¹ bir sıvının ılık sularında kaybolur, ışıklar saçan bu ilk banyoda, daha sonraları gökyüzü haritalarının, ardından da çeşitli takımyıldızları arasında –babamın bana ilk öğrettiği– Çoban Yıldızı'nın işaret olup yön verdiği ışıklı topoğrafyanın çıkarılmasına yarayacak yıldızlar parıldayarak titreşir. Yolculuk arzusu kaynağını belli belirsizce bu ılık, arındırıcı sudan alır, garip bir biçimde bu metafizik örtüden, tohumlanmaya dayanan bu ontolojiden beslenir. İnsan ancak, bir küre, bir dünya haritası gibi yuvarlaklaşan ana karnında geçirilen saatlerde kendi teninde öğrenerek iflah olmaz bir göçebe haline gelir. Geri kalanı zaten yazılmış bir parşömeni açıp yayar.

---

1 Amniyon sıvısı, anne karnında bebeğin etrafını saran, içinde yüzdüğü sıvıdır, gebelik sırasında, bebeğin korunmasını ve beslenmesini sağlar. (*Tüm dipnotlar çevirmene aittir.*)

Daha sonraları, çok daha sonraları, herkes kendisinin göçebe mi yoksa yerleşik mi; akıntıya, nakle, yer değiştirmeye tutkun mu yoksa sabitliğe, hareketsizliğe ve köklere meftun mu olduğunu keşfeder. Bazıları, bilmeden, buyurgan biyolojik yönelimlere² uyar, kuzeyin ya da güneyin manyetik alanlarına maruz kalır, güneşin doğduğu tarafa düşer, batı yamacına devrilir, ölümlü olduklarını bilirler bilmesine ama sonlu bir gezegen üzerinde hareket etmeye yazgılı ebediyet parçaları gibi deneyimlerler kendilerini –bunlar kendilerini işleten ve dünyanın kalanına can veren enerjije benzer biçimde yaşarlar; diğerleri ise, yine bir o kadar körlemesine, kök salma arzusu duyar, yerel olanın hazlarını tanır ve küresel olana karşı güvensizlik hisseder. İlk gruptakiler uzun ve bitimsiz, yılankavi ve dolambaçlı yolu severken, ikinciler karanlık ve derin, nemli ve gizemli yer altı yuvalarından zevk alır. Bu iki ilke, arketipler misali saf halde var olmaksızın ziyade her bireyselliğin ayrıntısında ayırt edilemez bileşenler olarak bulunur.

Dünyada olmanın bu iki tarzını tasvir etmek için, soykütüğe ve mitolojiye dayalı anlatı, çobanı ve çiftçiyi üretmiştir. Bu iki dünya birbirini koyar ve birbiriyle zıtlaşır. Bu ikisi zamanla metafizik, ideolojik, sonra da politik bahislerin teorik bahanesi haline gelir. Göçebe gezginlerin dünya vatandaşlığına ya da kozmopolitizmine karşı yerleşik çiftçinin ulusalçılığı; bu karşıtlık neolitik çağdan emperyalizmin en çağdaş biçimlerine kadar tarihi işler. Bu zıtlık, ufuklarında Avrupa projesi ya da daha uzak ama bir o kadar kesin evrensel devlet bulunan bilinçlere hâlâ musallat olur.

---

2 Tropisme: Canlıların ışık, ısı, besin gibi çeşitli uyarıcı sebeplerin etkisiyle, bu uyarıcı sebeplere doğru ya da tersi yönde yer değiştirmeleri.

Çobanlar engin uzamları kateder, siyasi ya da toplumsal endişeler taşımadan sürülerini otlatırlar –kabileye dayalı ortaklaşacı örgütlenme bazı kurallar gerektirir kuşkusuz ama bunlar olabildiğince basittir–; çiftçiler ise yerleşir, kurar, bina eder, köyler, şehirler inşa ederler, toplumu, siyaseti, devleti, dolayısıyla da din *yoluyla* Tanrı'nın çıkargözetir bir kullanımının desteklediği Yasayı, Hukuku icat ederler. Kiliseler, katedraller, çalışma, ibadet ve dinlence zamanının ritmini ayarlamak için çan kuleleri çıkar ortaya. Böylece kapitalizm doğabilir ve onunla birlikte hapishane de baş verir. Bu yeni düzeni reddeden her şey toplumsal olanın karşısında yer alır: Göçebe, iktidarları kaygılandırır, o denetlenemez, takip edilmesi, dolayısıyla tespit ve tayin edilmesi imkânsız özgür elektron haline gelir.

Eski Ahit bu bahsi unutmamıştır. Tekvin'in açılış sayfalarına göz attığımızda yolumuz Habil ve Kabil'le, trajediye yazgılı, lanetlenmeye mahkûm iki kardeşle kesişir. Kardeş katlinin ya da ilk cinayetin hikâyesini iyi kötü biliriz. Ama bu iki öncünün mesleğini nadiren hatırlarız: Hayvan yetiştiren çoban ve saban süren çiftçi, koyunların hareket halindeki insanı, yerinde duran tarla insanına karşı. Yürüyenler, yol alanlar, başıboş dolaşanlar, otlatanlar, koşanlar, gezenler, yerinde duramayanlar, aylaklık edenler, dolaşanlar, adımlayanlar, zaten, hâlâ ve her zaman, kök salanların, hareketsiz duranların, taşlaşanların, heykel gibi dikilenlerin karşısında olmuştur. Canlı, akıp giden ve kavranması mümkün olmayan dere sularına karşı ölü taşların mineralliği. Nehre karşı ağaç.

Demek ki rençber çobanı öldürür, çift süren sürüleri güdeni katleder. Peki, hangi sebeple? Tanrı'nın açıkça müstakbel kurbanı duyduğu muhabbet sebebiyle. Zira Yaratıcıyı

onurlandırmak için Habil sürüsünden ilk doğan hayvanlardan bazılarını, özellikle de yağlarını sunarken, Kabil tarımsal çalışmalarının meyvelerini adar. Ama görünen o ki Kadir-i Mutlak, çobana daha çok alaka gösterir. Sebebini bilmiyoruz. Kıskançlığa kapılan çiftçi kardeşinin üzerine atılır ve onu öldürür. Tanrı Kabil'i lanetler ve başıboş dolaşmaya mahkûm ederek cezalandırır. Başıboş dolaşmanın Doğuşu (*Genesis*): Lanet; ebedi seyahatin soykütüğü: Kefaret – meşum bir gölge gibi hep varlığa yapışan bir günahın eskiliği buradan gelir. Gezgin, seyyah Baudelaire için büyük değeri olan Kabil'in ırkındandır.

Asırlar sonra Nasıralı bir vaizin iki haydut arasında çarımha gerilmesiyle bitecek Golgota'ya çıkışı başladığında, ismi olmayan, adı konmamış ve adlandırılmaz olma yolundaki birinin çarımh yolunda ilerleyen adama içecek vermeyi reddettiği söylenir ama Yeni Ahit bu konuda sessiz kalır. Bu sebeple susuzluktan yanana bir yudum su vermeyen bu hasis de lanete uğramış ve asırlar boyu başıboş dolaşmaya mahkûm edilmiştir. Söz konusu olan, Kabil'in yanında ebediyen yol tepmeye yazgılanmış lanetli gezgin ya da yurtsuz Yahudi'nin doğmasına sebep olan Yahudi'ydi.

Kardeş katili çiftçi ile benmerkezci Yahudi, meskensizliğe mahkûm edilmeye; hatanın, günahın ve kabahatin eşlik ettiğini hatırlatır. O zamandan beri, dönüşü olmayan yolculuk Tanrı'nın cezalandırma iradesiyle bağdaştırılır. Evin, ikametgâhın, toprağın bulunmayışı, kökeninde, Tanrı'nın gücüne giden uygunsuz bir davranışı varsayar. Bu şema yüzyıllardan beri insanların ruhuna işlemiştir. Yahudiler, Çingeneler, Romanlar, Jitanlar, Bohemyalılar, Kiptiler ve gezen tüm insanlar şunu bilir ki hepsi er ya da geç yerleşikliğe zorlanmıştır,

tabii o da kendilerine var olma hakkı tanınmışsa. Gezgin, Hristiyanlığın Tanrısının hoşuna gitmez; o prenslere, kral-lara, kök salmış topluluklara girmeyen, toplumduşı, ıslah ol-mayan serseri gezginlerin hep terk ettiği bir cemaate hayat verme arzusu duyan iktidar sahiplerine de bir o kadar ra-hatsızlık verir.

Hâkim tüm ideolojiler göçebe üzerinde denetim kurar, ona tahakküm eder ve hatta şiddet uygular. İmparatorluk-lar her zaman gezgin şahsiyetlerin ve hareketli halkların yok edilmesiyle oluşur. Alman nasyonel-sosyalizmi kök salmış, sabit, yerleşik ve ulusal Ari ırkı överken aynı zamanda düş-manlarını da belirler: Köksüz, hareket halinde ve kozmopo-lit, vatansız, topraksız göçebe Yahudiler ve Çingeneler. Rus Stalinciliği de aynı tutumu takınır, o da Samileri ve Kaf-kasya ya da Güney-Sibiryaya cumhuriyetlerinin çoban halkla-rına eziyet eder.

Fransız Pétainciliği³ aynı günah keçilerini kurban seçer-ken, bir yandan da bölgesel, yerel, vatanperver, ulusalıcı, top-rağa bağlı, Galya dölü yerleşik insanları över. İşaret koyulan bu figürlere yakıştırılan günah nedir peki? Topluluğa ben-zetilememeleri, özümsenmeye, indirgenmeye direnmeleri, yönetilmelerinin, idare edilmelerinin imkânsız olması. Ya cezaları? Kamp, gözaltı, hayvan sürüsü gibi çitlerin ardına hapsedilmek, dikenli tellerle çevrilmek, sonra zararlı hay-vanlara yapıldığı gibi gaz verilerek imha edilmek. Bugünün

---

3 Henri Philippe Pétain (1856 -1951), Fransız Mareşal. I. Dünya Savaşı sıra-sında Verdun'da kazandığı zaferle "milli kahraman" olmuş ama II. Dünya Savaşı'nda Almanya Fransa'yı işgal ettiğinde Fransa'nın Vichy kenti çevre-sinde Almanya'nın kuklası olarak kurulan Vichy Hükümeti'nin başkanlığı-nı üstlenerek (Temmuz 1940 - Eylül 1944) Nazilerle işbirliği yaptığında bü-tün saygınlığını yitirmiştir.

kapitalizmi de aynı şekilde, reddettiği ve lanetlediği insanları serseriliğe, evsizliğe, işsizliğe mahkûm eder. Suçları nedir? Para baronlarının yurdu olan piyasaya uymazlar. Kesilen ceza? Köprü, sokak, kaldırımlar, metro ağızları, mahzenler, garlar, banklar –bedenlerin itibarsızlaşması ve bir limanın, bir sığınağın, durup dinlenmenin imkânsızlığı.

Gezgin binyıllık yönelimleri bir noktada toplar: Hareket hazzı, değişim tutkusu, kudurgan devingenlik arzusu, sürülerin aksine cemaatlere katılmaya izin vermeyen, içerlerden yükselen yeteneksizlik, bağımsızlık coşkusu, özgürlüğe tapınma ve en önemsiz tavır ve davranışlarında doğaçlama tutkusu. İçinde bir yabancı gibi evrimleştiği toplumun kaprislerinden kendi heveslerini sever, nasıl bir farsın sahnelendiğini gayet iyi bildiği bir oyunda aktör olarak yaşadığı kentin esenliğinin açıkça üstüne koyduğu özerkliğine düşkündür. Doğduğu kasabanın, ulusun toprağının, kanın, ırkın ideolojilerinden uzak duran gezgin, güçlü bireyselliğin paradoksunu besler, burada kolektif yasalara başkaldıran ve ışık saçan bir karşıtlığın oynandığından haberdardır. Şehirlerden ve alaca inekten nefret eden Zerdüş bunun koruyucu figürüdür.⁴

Demek ki seyahat etmek, medeniyetin emek isteyen zaman ayarlamasını, icada yönelik neşeli boş vakitten yana reddetmeyi gerektirir. Yolculuk sanatı oyuna dayalı bir etiği teşvik eder; varoluşu, denetim amacıyla mekânsal (*quadrillage*)

---

4 “Zerdüş, kalbini verdiği ve “Alaca İnek” denilen şehirden ayrıldığında, –kendilerini onun havarileri olarak adlandıran birçok kişi peşinden geldi ve onu uğurladı. Sonunda bir yol ayırımına vardılar: Burada Zerdüş onlara yolun bundan sonrasını artık yalnız yürümek istediğini söyledi; çünkü yalnız gitmekten hoşlanırdı o.” Friedrich Nietzsche, *Böyle Söyledi Zerdüş*, 2011, İş Bankası, çev. Mustafa Tüzel.

ve zamansal (*choronométrage*) olarak bölmeye karşı savaş ilanıdır. Kent, yerleşikliği, mekânsal sınırların belirlenmesi ve zamansal düzenleme sayesinde okunabilir olmaya zorlar: Daima verili bir yerde ve belli bir anda var olmak. Böylece bir otorite bireyi kolayca denetleyebilir ve yerini saptayabilir. Göçebe ise, zamanı paraya ve sahip olunan tek nimet olan tekil enerjiyi de çın çın öten, ağırlığıyla da el dolduran akçeye dönüştürmeye izin veren bu mantığı reddeder.

Çobana ayak uydurarak gitmek, yola çıkmak, son derece pagan bir tür panteizmi tecrübe etmek ve eski tanrıların – kavşakların ve tesadüfün, talihin ve sarhoşluğun, bereketin ve neşenin tanrılarının, yolların ve iletişimin, doğanın ve kaderin tanrılarının– izlerini yeniden bulmak ve palamarları modern dünyanın bukağularından ve zincirlerinden koparmaktır. Yolculuk için tüm gezegeni seçmek, en azından en gözle görülür ve en kolayca tespit edilebilir kösteklerinden dolayı kapatan ve köleleştiren Çalışmanın, Ailenin, Vatanın mahkûm edilmesini getirir.

Seyyah, kendi kendine yeten göçebe olarak, toplumsal, kolektif, zorlayıcı zamanı, öznel sürelerden ve istenmiş, arzulanmış şenlikli anlardan oluşan tekil bir zamandan yana reddeder. Toplumsallaştırılabilir ve ıslah edilebilir olmayan, toplumdışı göçebe saatten habersizdir, güneşe ve yıldızlara göre hareket eder; takımyıldızlarını ve gök cisimlerinin seyirini öğrenir, saati yoktur ama tanların ağarmasını, seherleri, fırtınaları, yıldırımları, alacakaranlıkları, tutulmaları, kuyruklu yıldızları, yıldızların parıldamasını ayırt etmeye talimli hayvani gözleri bulutların yapısını okumayı ve vaatlerinin şifresini çözmeyi bilir, rüzgârları yorumlar ve alışkanlıklarını tanır. Doğanın ritmine ayak uyduran tasarılarını kapris

ve heves yönetir. O ve onun dünyayı kullanma tarzı, önemli olan sadece bunlardır –işte bu yüzden sürgünlerle ve reddedilenlerle aynı kaynaktan gelir. Yola koyuldu mu, karnından ve bilinçdışının en derinlerinden yükselip onu yollara düşüren, ona bu itkiyi veren ve ona dünyayı, nadir bulunan ve pahalı egzotik bir meyve gibi açan bir güce itaat eder. İlk adımdan itibaren yazgısını gerçekleştirir. Toprak yollar ve patikalar üzerinde, bozkırlarda ve çöllerde, büyük kentlerin sokaklarında ya da pampalarda⁵, derin dalgalarda ya da görünmez cereyanların katettiği havada gölgesiyle buluşmasının kaçınılmaz olduğunu bilir –başka seçeneği yoktur.

---

5 Pampa (sıklıkla çoğul şekli Pampas olarak da kullanılır), Güney Amerika'nın güneydoğusundaki Río de la Plata'nın ağzındaki otluk steplere verilen addır.

ÖNCESİ

Bir varış noktası seçmek

Yeryüzü haritası üzerine dikilmiş göz, önce mesafeleri pek kavrayamaz. Ölçek ancak aritmetik canbazlarına ve üstün yetenekli hesaplamacılara açık ve seçik bir anlam ifade eder. Bu benim aklıma Descartes'ın bingenini getiriyor. Evet, zihinsel olarak tasavvur etmek mümkün ama ayrıntısına vakıf olmak imkânsız. Müdrikeyle bin kenarı olan bir çokgenin ne olduğunu anlarım ama tüm yüzlerini göremem. Aynı şekilde, Horn Burnu'nun ve Bering Boğazı'nın ne kadar uzak olduğuna veya tam bir dünya turunun ne manaya geldiğine akıl erdiremem, gelgelelim coğrafya söz konusu oldu mu, genelde Tanrı'nın isimleri gibi sorunlarıyla teolojiye has güçlülere tosladığımızı fark etmemek ne mümkün. Dünyayı temsil etmekle ve onu kavramsal uzlaşılara indirgemekle kalan bir haritayla nasıl anlatacağız dünyayı?

Kendimizi hemen şu tuhaf paradoks içinde buluruz: Düzlemküre⁶ küçükmüş gibi görünür, dünya ise uçsuz bucaksız,

---

6 Planisphère: Yer yuvarlağı üzerindeki biçimleri bütünüyle bir düzlem üzerinde göstermek amacıyla çeşitli haritacılık yöntemlerine başvurularak hazırlanmış harita.